

Ю. В. Котик

СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІВ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ УСРР У ПЕРІОД ГРОШОВОЇ РЕФОРМИ 1922 – 1924 РР.

Статтю присвячено малодослідженій в історичній науці темі становлення органів прямого оподаткування УСРР у 1922 – 1924 рр. На підставі архівних матеріалів розкрито заходи радянської влади в Україні з формування органів прямого оподаткування в умовах проведення грошової реформи 1922 – 1924 рр.

Ключові слова: податки, органи прямого оподаткування, губерньський фінансовий відділ, грошова реформа.

The article is devoted studied in historical science the problem of formation of organs of direct taxation of the USSR in 1922 – 1924. On the basis of archival material uncovered the activities of Soviet power in Ukraine with the purpose of forming the bodies of direct taxation in terms of the monetary reform of 1922 – 1924.

Key words: taxes, organs of direct taxation, the provincial financial Department, monetary reform.

Фінансова стабільність держави залежить від виваженої кредитно-грошової, податкової та бюджетної політики, взаємодії цих важелів впливу на економіку країни та добробут її громадян. Вирішення фінансових та соціальних проблем в Україні на сучасному етапі потребує вивчення історичного досвіду, зокрема становлення податкових органів УСРР в умовах проведення грошової реформи 1922–1924 рр. Як переконає аналіз здобутків попередників, не всі питання пов'язані зі становленням податкового апарату в УСРР у роки непу висвітлено повно та рівномірно. Тому автор ставить за мету розглянути заходи радянської влади щодо розбудови республіканських та губерньських органів прямого оподаткування із стягнення грошових податків у 1922–1924 рр.

Розвиток товарообмінних операцій за рахунок надлишків сільгосппродукції, що залишались у селян після сплати натурального податку у 1921 р., сприяв швидкому становленню ринкових відносин у радянській державі. Перед владою постала проблема кардинальної зміни фінансової політики. Поповнення державної скарбниці у добу «воєнного комунізму» забезпечували експропріація, націоналізація, продрозкладка та емісія грошей. Вони досить швидко вичерпали себе, покривали невелику частину господарських потреб, підірвали платоспроможність населення. Переосмисливши фінансові прорахунки, радянська влада у 1921 році змінила та розширила джерельну базу оподаткування: легалізувала приватне підприємництво, передала в оренду малі та середні підприємства, дозволила концесії з іноземним капіталом. Восени 1921 р. було оголошено, що фінансові інтереси відтепер є першочерговими для держави, а їх виразником є Наркомфін. Однак до липня 1922 р. головними джерелами доходів залишалися друкування грошей та натуральні податки. За таких господарських умов грошові податки не могли відігравати суттєвої ролі для бюджету, а тому податкові органи, що їх стягували, відігравали другорядну роль.

За таких обставин у 1921 р. хоча і було відновлено управління прямих податків при Уповноваженому Наркомату фінансів РСФРР при РНК УСРР (у кінці 1920 р. влада прийняла рішення про їх ліквідацію як

економічно недоцільних – автор), однак губерньські та повітові податкові органи фактично перебували у зародковому стані. Про це свідчать хаос у їх організації та кадрової незабезпеченість. Так, станом на 15 січня 1921 р. у податковому управлінні Подільського губфінвідділу працювало лише 5–6 осіб замість 40 за штатом. Станом на 1 лютого 1921 р. управління нараховувало лише 12 осіб, а з 12 податкових відділів повітових фінансових відділів (далі – повіт фінвідділів) функціонувало лише 8. У більшості з них особовий склад не перевищував 50% необхідного [1, 27 – 28]. Підсумовуючи результати радянської фінансової політики в УСРР на початку 1922 р., Уповнаркомфін змушений був констатувати: «Податки нереальні, подрібнені, відсутній податковий апарат» [2, 89; 121].

Формування та діяльність органів прямого оподаткування докорінно змінила розпочата у липні 1922 р. грошова реформа. Ще грудневий 1921 р. шостий Всеукраїнський з'їзд рад постановою про фінансову політику підкреслив, що гроші в умовах товарообігу знову набувають першочергового значення [3, 647]. На засіданні фінансово-економічного бюро при Уповнаркомфіні від 27 липня 1922 р. наголошувалось, що «податкова система є особливою та необхідною для досягнення нормальних умов ведення державного господарства і грошового обігу» [4, 160]. У резолюції третьої сесії ВУЦВК шостого скликання від 16 жовтня 1922 р. по доповіді Уповнаркомфін у «Про державний та місцевий бюджет» зазначалося, що «з розвитком грошового товарного ринку центр доходів поступово переноситься у сферу грошових податків, що ставить завдання перед урядом в найкоротший строк досягнути максимального зміцнення податкового апарату» та про необхідність «перенесення центру уваги податкової системи у напрямі прямого оподаткування» [264, 789 – 790]. XI з'їзд РКП(б) поставив чітке завдання прискореного розвитку прямого оподаткування [195, 319].

Отже, на підставі прийнятих рішень податкова політика радянської влади визнавалася пріоритетною, а органи, що її втілювали, набували вагомого значення у забезпеченні зростаючих фінансових потреб держави. Про це свідчить постанова III сесії ВЦВК IX скликання від 26 червня 1922 р. «Про зміцнення фінансового апарату та розширення повноважень Наркомфін у». Відповідно до неї, Наркомфін надавалися повноваження контролювати виконання місцевими органами вимог фінансових органів щодо проведення податкової компанії. Для зміцнення апарату прямого оподаткування повертались з усіх радянських установ працівники з фінансовою освітою та досвідом роботи у відповідних органах [191, 113 – 114]. Окрім того, на губерньські економічні ради покладались обов'язки здійснювати нагляд за «недопущенням порушень декретів та постанов вищих законодавчих органів влади з питань фінансової та особливо податкової політики, заходи з посилення фінорганів необхідними працівниками з правом вилучення їх з інших органів» [264, 503 – 504].

З метою оптимізації управління фінансовими органами, ЦК РКП(б) повертає до Москви Г. Сокольнікова, який з осені 1922 р. очолював Наркомат фінансів РСФРР, а у 1923 р. НКФ СРСР. Свої пропозиції та послуги запропонували досвідчені фінансисти царської Росії М. Кутлер, В. Тарновський. У підготовку та здійснення грошової та податкової реформи

значний внесок зробила професура: П. Гензель, А. Соколов, Л. Юровський.

Для поліпшення функціонування органів прямого оподаткування на місцях на підставі резолюції Всеукраїнської наради фінансових працівників від 6 грудня 1922 р. перед фінансовими органами були чітко поставлені такі завдання: розробити колегії Уповнаркомфіну систему заходів для перегляду особового складу податкового апарату на предмет професійності та сумлінного ставлення до роботи його службовців, розгорнути податкову роботу на селі шляхом найшвидшого укомплектуванням штату, деталізувати у відповідному положенні взаємовідносини між фінінспектурою та повітфінвідділами [66, 37]. Результативність ужитих заходів сприяла ефективності роботи податкових органів прямого оподаткування у 1922 р. За 11 місяців 1922 р. ними було зібрано податків на суму 45407434 тис. крб. радянським грошовими знаками або 98 млн крб. золотом. Якщо в січні податкові надходження становили лише 1,8% від емісії грошових знаків, у травні – 8%, у жовтні – 17%, то в листопаді вже 21,4% [4, 54].

Незважаючи на проблеми у діяльності органів прямого оподаткування УСРР у 1922 р., зумовлені відсутністю належної службової дисципліни та впливом адміністративних реформ, Уповнаркомфін у пояснювальній записці доходів та витрат УСРР на 1922 – 1923 р. констатував: «Сприятливим показником необхідно відзначити прогресуюче зростання податкових надходжень у зв'язку зі зміцненням податкового апарату, збільшенням об'єктів обкладання і загальним розвитком товарообігу» [292, 145].

У 1923 р. реформування податкової системи УСРР активно продовжувалося: було удосконалено законодавство щодо прибутково-майнового та промислового податку, запроваджено стягнення трудгужподатку у грошовій формі. На Пленумі ЦК КП(б)У у жовтні 1923 р. зазначалось, що «виконання державного і місцевого бюджету за умов грошової реформи можливе за умови максимальної уваги і наполегливості у галузі своєчасного виконання всіх податкових завдань» [198, 272]. Всі податки та збори були переведені на обрахунок у новій грошовій одиниці – червонець. До складу органів прямого оподаткування увійшли митні, а наприкінці 1923 р. органи Наркомпроду УСРР.

Суттєві зміни у структурі податкового апарату відбулися у зв'язку з розпочатою адміністративно-територіальною реформою. Відповідно до постанови РНК УСРР від 7 березня 1923 р., територія УСРР поділялась на 53 округи в межах існуючих губерній. Повіти та волості ліквідувались. У нових осередках виконавчої влади – окружних виконавчих комітетах (далі – окрвиконкомах) створювались окружні фінансові відділи (далі – окрфінвідділи). Так, постановою ВУЦВК від 9 травня 1923 р. «Про структуру та штати окрвиконкомів» у структурі виконкомів затверджувався окружний фінансово-податковий відділ, у складі якого перебувала рахунково-податкова частина. Окремим відділом створювався окружний продовольчий відділ [159, 509-515]. Наприклад, структура та штати рахівничо-податкової частини Кам'янець-Подільського окрфінвідділу мали такий вигляд: відділ з податкового рахівництва та стягнення, що налічував підвідділи з

податкового діловодства та зі стягнення заборгованостей по податках та відділ з місцевих доходів. За штатом передбачалося чотирнадцять посад [65, 76].

Після проведення адміністративної реформи за розпорядженням «Центрподатку» (головного податкового органу СРСР – автор) від 12 травня 1923 р., кількість фінансових районів скорочувалася до 263: лише в Київській губернії з 46 до 22, в Одеській до 26. Автоматично зменшувався зовнішній податковий апарат: волосні фінагенти та фінагенти. У Волинській губернії пропонувалося скорочення фінансових дільниць на 44,9% з 18 до 10, а зовнішній апарат з 99 осіб до 39. За таких обставин на одного податківця Київської губернії припадало 7035 платників податку, Волинської – 5490, Полтавської – 3804 [323, 2-9].

З метою подальшої оптимізації функціонування податкових органів УСРР у 1923 р. радянською владою було реформовано і центральний апарат. У складі тепер уже податкового управління Уповнаркомфіна для організації та контролю стягнення прямих податків створювались окремі відділи з патентного збору, зрівняльного збору, прибутково-майнового податку, відділ з інших податків та відділ з місцевих зборів [323, 12]. У вересні 1923 р., у результаті підписання союзницького договору, в УСРР було створено власний Наркомат фінансів, інститут Уповнаркомфіна скасовувався.

Відзначимо, що статистичні дані за підсумками діяльності органів прямого оподаткування у 1923 р. свідчать про позитивну динаміку. Вперше в історії радянського бюджету за 1923–1924 р. стягнення прямих податків перевищило непрямі: 104863 тис. крб. проти 75531 тис. крб. [359, 12]. Однак залишалась невирішеною значна кількість проблем, особливо на місцях. Так, ревізії діяльності окремих податкових підрозділів виявили, наприклад, що у Катеринославському окрфінвідділі недбало велось рахівництво, непрофесійним було керівництво, наявність самочинно запровадження місцевих податків [320, 90-91]. У Кременчуці подвійне підпорядкування зовнішнього апарату окрфінвідділу та фінінспектурі губернії викликало непорозуміння та деструктив у роботі податківців [322, 62].

У 1923–1924 рр. у більшовицькій партії, після фізичного самоусунення В. Леніна, розгорілася внутрішньопартійна боротьба за владу. З боку опозиції лунали гасла про необхідність форсованого розвитку важкої промисловості за рахунок села. Одним із вагомих важелів «перекачування коштів» був податковий. І хоча втілення таких задумів було відкладено на майбутнє, в державних органах, зокрема податкових, розпочалися «чистки» апарату від неблагонадійних під гаслом боротьби з непрофесійністю.

З утворенням СРСР та прийняттям Конституції СРСР, у січні 1924 р. розпочалось утворення об'єднаних комісаріатів СРСР. До їх складу входив і Народний комісаріат фінансів. Водночас, відповідно до статті 54 Конституції СРСР, зберігалися Наркомати фінансів союзних республік, які фактично перетворювались на місцеві органи. Складалася дворівнева система управління фінансовими органами УСРР, складовою яких були податкові.

У діяльності місцевих податкових органів УСРР продовжувалось подальше реформування структури

та штатів апарату з метою поліпшення стягнення податків. Станом на жовтень 1924 р. УСРР адміністративно поділялася на 9 губерній, 51 округ та 706 районів. Відповідно до адміністративного поділу вибудовувалася вертикаль внутрішніх податкових органів прямого оподаткування: відділ у складі податкового управління Наркомфіну УСРР, підвідділ у податковому управлінні губфінвідділів, податковий підвідділ у складі окрфінвідділів та податковий відділ при райвиконкомках у місті і окремо сільській місцевості. У структурі зовнішнього апарату прямого оподаткування у межах 706 районів створювалася така ж кількість податкових дільниць з метою наближення фінансових органів до районних партійних та радянських органів влади [329, 34-36]. Отже, структура органів прямого оподаткування УСРР у 1924 р. була розгалуженіша порівняно з 1921–1922 рр., що дало змогу охопити нові, раніше неоподатковувані, джерела доходів суб'єктів господарювання.

Подальші зміни відбулись у всіх ланках органів прямого оподаткування України. Так, у податковому управлінні Наркомфіну УСРР створювався підвідділ сільгосподатку [47, 204]. Структура та штати податкових управлінь губ фінвідділів, порівняно з 1921 р., змінилися кількісно. Підвідділ прямих податків, який створювався осібно у складі податкового управління, налічував чотири відділи проти двох у попередньому періоді. Окремо новим створювався підвідділ сільгосподатку. Загальна кількість штатних одиниць змінилась і визначалася залежно від кількості платників податків по губерніях: від п'ятидесяти восьми до тридцяти шести [329, 36].

Реформа отримала неоднозначну оцінку на місцях. Наприклад, податківці Одеського губфінвідділу схвально відгукнулися на об'єднання підвідділів: обліково-статистичного, прямих податків, непрямих та сільгосподатку у податкове управління. Однак зауважили, що цей процес потребує плану організаційної взаємодії, а не механічного підходу. Водночас критикувалася відсутність у підвідділі прямих податків відділу з неподаткових платежів та рентному збору, скорочення штату відділу з гербового збору [122, 15 – 16].

Та найбільших змін зазнав зовнішній апарат органів прямого оподаткування. Відповідно до директивного листа Наркомфіну СРСР від 31 березня 1924 р. «Про необхідність реорганізації наружного апарату», наголошувалось про «надмірний розвиток внутрішніх управлінських частин, недоцільність паралельної організації органів по стягненню сільгосподатку та прямих податків, непропорційність у штаті «молодих» та «старих» працівників, відсутність податкових осередків у виконавчих органах первинної ланки (сільрадах – автор) [23, 1]. Відповідно до постанови Наркомфіну СРСР від 31 березня 1924 р. основний тягар у роботі з платниками податків покладался на зовнішній апарат, облік із надходження податків та платників передавався з губфінвідділу на місця, у межах кожного сільськогосподарського району створювався податковий відділ у складі інспектора, помічника інспектора, діловода. У містах з метою наближення податкового апарату до платника, територія податкових дільниць зменшувалась, а кількість податківців зростала [23, 2].

Реформи впливали на кількісний склад та посадовий розподіл зовнішнього апарату. Станом на жовтень 1924 р. в УСРР працювало 5255 податківців:

1634 у внутрішньому апараті, 3621 у зовнішньому. З них 2929 (55% – автор) були працівниками апарату прямого оподаткування. За посадами вони розподілялися у такий спосіб: 910 податкових інспекторів, 413 помічників податкових інспекторів, 460 фінансових агентів, 939 діловодів та 207 працівників контори [329, 34-38].

На нашу думку, ухвалені заходи мали позитивну динаміку: розбудова податкових осередків на місцях наблизила податківців до платників, якість складу податкових працівників у окрфінвідділах була вищою, ніж у повітфінвідділах, збільшення штату зовнішнього апарату поліпшило стягнення прямих податків. Водночас «податкові центри» (губфінвідділ, окрфінвідділ), враховуючи відсутність якісного транспорту та шляхового сполучення, значно віддалялися від податкових осередків та суб'єктів оподаткування.

У роботі службовців органів прямого оподаткування УСРР станом на 1924 р. були наявні недоліки та труднощі. Зовнішній апарат мав проблему у стягненні окремих податків. Так, ревізія Одеського окрвиконкому роботи податкових інспекторів, виявила суттєві недоліки у стягненні зрівняльного збору (одна із двох частин промислового податку – авт.) за 1923–1924 г. р. [102, 20]. Неподинокими були випадки прояву «податкової творчості»: самочинне запровадження податковими органами на місцях власних податків. Наприклад, на ремонт будівель сільрад, на потреби сільрад, на утримання земельних комісій, шкільних охоронців [329, 22]. Водночас апарат був переобтяжений роботою: на одного податківця за період з жовтня 1923 р. по липень 1924 р. припадало до розгляду 450 вхідних та 340 вихідних документи. Для порівняння, на одного працівника інших фінансових органів відповідно 226 та 127 [327, 203].

Оптимізація діяльності податкових органів прямого оподаткування в 1924 р. сприяла збільшенню податкових надходжень до бюджету. Наприклад, у бюджеті Подільської губернії надходження від прямих загальнодержавних податків становило 39%, а разом з місцевими 87% [66, 44]. У річному звіті Полтавського губфінвідділу зазначалось: «Податковий апарат, який переважно складається з фахівців податкової справи та максимально наближений до селянства, працює на достатньому рівні» [139, 47]. Податкові органи УСРР, що становили у 1924 р. 11% загальносоюзного податкового апарату, стягували податки з 20% платників податків радянської держави, а у зборі сільгосподатку відсоток платників був ще вищим, що є незаперечним доказом ефективності їх роботи [328, 22-23].

Отже, радянська влада приділяла пильну увагу становленню органів прямого оподаткування УСРР в період грошової реформи 1922–1924 рр., розглядаючи цей процес як вагомий складову фінансової політики держави. Вжиті заходи докорінно змінили структуру та штати податкового апарату, особливо його зовнішньої частини, що дало змогу максимально виявити об'єкти оподаткування та налагодити взаємовідносини з платниками податків, сприяло зростанню надходжень прямих податків до бюджету.

1. Державний архів Вінницької області (далі ДАВО) – Ф. Р-27. – Оп. 2. – Спр. 323.

2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОВУ України) – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 252.

3. *Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства.* – 1921. – № 18.
4. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 592.
5. *Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства.* – 1922. – № 30.
6. КППС в резолюциях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. Т. 2. – К. : Політвидав України, 1983.
7. Корновенко С. В. Село. Хліб. Гроші. Податкова політика радянської влади в українському селі у період НЕПу / С. В. Корновенко, В. М. Лазуренко. – Черкаси : Ваш дім, 2004.
8. *Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства.* “ 1922. “ № 30.
9. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф. Р-27. – Оп. 2. – Спр. 73.
10. Альскій А. Наши финансы за время гражданской войны и нэпа / Альскій А. “ М. : Финиздат НКФ СССР, 1925.
11. ЦДАВОВУ України – Ф. 2. – Оп. 2. – Спр. 444.
12. КПУ в резолюциях і рішеннях з'їздів, конференцій і Пленумів ЦК. – К. : Політ. л-ра України, 1976.
13. *Збірник узаконень та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України.* – 1923. – № 16.
14. ДАВО. – Ф. Р-27. – Оп. 2. – Спр. 71.
15. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 1456.
16. Швердін М. М. Податкове законодавство в УСРР у період нової економічної політики (1921–1929 рр.): дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.01 / Швердін Максим Михайлович – Х., 2005.
17. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 1441.
18. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 1447.
19. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2602.
20. Дерев'якін Т. Денежная реформа начала 20-х годов и ее роль во введении устойчивой валюты в стране / Т. Дерев'якін, Р. Толстов // *Экономика Украины.* – 1995. – № 12.
21. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2602.
22. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). – Ф. Р-104. – Оп. 1. – Спр. 475.
23. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2535.
24. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2602.
25. ДАОО. – Ф. Р-99. – Оп. 1. – Спр. 298.
26. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2602.
27. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 1706.
28. ДАВО. – Ф. Р-27. – Оп. 2. – Спр. 73.
29. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. Р-1503. – Оп. 1. – Спр. 473.
30. ЦДАВОВУ України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Спр. 2535.

Т.О. Кулікова, А.Г. Морозов

ВЗАЄМВІДНОСИНИ МІЖ МАШИННО-ТРАКТОРНИМИ СТАНЦІЯМИ ТА КОЛГОСПАМИ В УРСР У СЕРЕДИНІ 1950-Х РОКІВ

Вивчено особливості розвитку відносин між машинно-тракторними станціями і колгоспами в середині 1950-х рр. Проаналізовано їхній вплив на подальший розвиток системи матеріально-технічного забезпечення сільського господарства країни.

Ключові слова: колгосп, машинно-тракторна станція, Типовий договір.

The peculiarities of the relation development among machine and tractor stations and collective farms in the middle of 1950-ies are analyzed in the article. Their influence on the further development of the whole system of the material and technical maintenance of the state agriculture is observed.

This theme has been chosen because command administrative model of management stroke the Ukraine agrarian sector most of all.

In spite of all qualitative changes in economic and practical aspect of the collective farm production in the middle

of 1950-ies, the farms of their cooperation stayed the same as they were before. In the economic relation they were too separate enterprises. However in future the law profitableness machine and tractor stations that was not compensated by the collective farm confaulations made their reorganization quicker.

Key words: collective farm, machine and tractor stations, command administrative, model of management, typicalagrement.

Суперечливий і драматичний характер реформацийних процесів, пов'язаний зі становленням сучасної національної ринкової економіки з демократичними формами управління, потребує критичного аналізу функціонування командно-адміністративної системи та авторитарно-бюрократичного способу правління в радянській Україні. Без чіткого розуміння принципів засад старої командної моделі управління та врахування тих тенденцій, що зароджувалися у попередній системі господарювання, складно формувати самодостатню національну економіку в незалежній Україні. Найбільш командно-адміністративна модель управління вразила аграрний сектор України. Сільське господарство Радянської України, як і всього СРСР, було галуззю численних і різноманітних експериментів. Зокрема, в другій половині 1950-х рр. відбулася реорганізація МТС та продаж техніки безпосередньо колгоспам. Ці зміни мали радикальний вплив на подальший розвиток системи матеріально-технічного забезпечення сільського господарства країни.

Проблеми, порушені у статті, ще не знайшли комплексного відображення у вітчизняній історіографії. Науковці, які досліджували історичні аспекти процесу реорганізації МТС в 1958 році, лише певною мірою вивчали проблематику статті. Зокрема, Ю.В. Арутюнян [1], П.І. Гайдамацький [2], П.П. Панченко [3], [4], О.В. Соколова [5], І.Є. Зеленін [6], С.В. Кульчицький [7], Л.Ю. Берштейн [8] частково розкрили ситуацію щодо загострення взаємовідносин між МТС та колгоспами в середині 1950-х років. Автори статті ставлять за мету проаналізувати взаємовідносини між МТС і колгоспами у середині 1950-х років.

У зв'язку зі зростанням технічного оснащення всіх галузей сільського виробництва значна частина колгоспів України перетворилася на великі механізовані підприємства. В цих умовах кожний колгоспник повинен був вміти працювати на складних машинах у землеробстві, тваринництві чи на підсобному підприємстві. Тому ті професійні відмінності, які існували раніше між механізаторами і рядовими колгоспниками, в нових умовах поступово зникали. Це позитивно позначалося на організаційно-економічному стані колгоспників, зростанні виробництва продуктів сільського господарства, товарного виходу продукції та грошових доходів колгоспників. Так, прибутки доходи колгоспників у 1956 р. досягли 94,6 млрд крб., тобто зросли в 2,8 рази порівняно з 1950 р. [1, 42]. Це дало можливість колгоспам із кожним роком збільшувати відрахування в неподільний фонд, розширювати капітальне будівництво і збільшувати витрати на закупівлю машин й інших засобів виробництва. У 1956 р. відрахування колгоспів у неподільний фонд становили 16,7 млрд крб.